

Джерела та література:

1. Буркинський Б. В. Принципи, завдання та механізми формування державної політики впровадження та розвитку екологічно чистого виробництва [Електронний ресурс] / Б. В. Буркинський, С. К. Харічков // Матеріали сайту Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. – Режим доступу до мат. : <http://www.nbu.gov.ua/institutions/impeer/index.html>
2. Бондаренко О. Л. Енергетична та екологічна політика на автомобільному транспорті України: шляхи адаптації до законодавства ЄС / О. Л. Бондаренко // Автошляховик України. – 2007. - № 5 (199). – С. 2–5.
3. Основні показники охорони атмосферного повітря та поводження з небезпечними відходами [Електронний ресурс] / Матеріали сайту Головного управління статистики у Харківській області. – Режим доступу до мат. : http://uprstat.kharkov.ukrtel.net/ua/stat/stat_inf/navk_seredov/tab1.html
4. Бондаренко А. С. Управление конкурентоспособностью предприятия / Бондаренко А. С. , Шинкаренко В. Г., – Х.: Изд – во ХНАДУ, 2003. – 186 с.
5. Благой В. В. Аспекти економічної оцінки транспортних послуг [Текст] / В. В. Благой // Технічний прогрес і ефективність виробництва: Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – 2006. – №13(1). – С. 16–17.
6. Благой В. В. Недоліки економічної оцінки транспортних послуг / В. В. Благой // Дослідження та оптимізація економічних процесів : V міжнародна науково–практична конференція, 23–24 листопада 2006 р.: тези допов. – Харків : СПД–ФЛ Воронюк В. В., 2006.– С. 9–10.
7. Горелов Д. О. Оцінка зовнішньої суспільної економічної ефективності інвестиційних проектів на підприємствах автотранспорту [Текст] / Д. О. Горелов, В. В. Блага // Економіка транспортного комплексу. – Харків: ХНАДУ. – 2007. – №11. – 124 с.
8. Дмитрієв І. А. Оцінка ефективності інвестиційних проектів на підприємствах автомобільного пасажирського транспорту / І. А. Дмитрієв, В. В. Блага, В. В. Благой // Монографія. – Харків : ХНАДУ, 2010. – 176 с.

Богданюк О.В.**УДК 334.724.6:658.14****АНАЛІЗ ВИКОНАННЯ КОШТОРИСУ ЯК СПОСІБ ЕФЕКТИВНОГО КОНТРОЛЮ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ**

***Анотація.** У статті розглянуто особливості діяльності бюджетної установи; доведено важливість оцінки виконання кошторису як основного планово-фінансового, контролюючого, регулюючого документу бюджетної організації; виділено основні етапи аналізу виконання кошторису за основними показниками; досліджено стан виконання кошторису ВП НУБіП України «Великосітинське НДГ ім. Музиченка»; обґрунтовано значення аналізу, як найдієвішого способу контролю за ефективним та раціональним використанням бюджетних коштів.*

***Ключові слова:** аналіз, бюджетна організація, видатки та доходи, контроль використання коштів, кошторис.*

***Аннотация.** В статье рассмотрены особенности деятельности бюджетного учреждения; доказана важность оценки выполнения сметы как основного планово-финансового, контролирующего, регулирующего документа бюджетной организации; выделены основные этапы анализа выполнения сметы по основным показателям; исследовано состояние выполнения сметы ОП НУБіП Украины «Великоситинское НИХ им. Музыченка»; обосновано значение анализа, как наиболее действенного способа контроля за эффективным и рациональным использованием бюджетных средств.*

***Ключевые слова:** анализ, бюджетная организация, расходы и доходы, контроль использования средств, смета.*

***Summary.** Effective existing of the economy is impossible without efficient use of public funds. Analysis of the budget of the budgetary organization makes it possible to evaluate the effectiveness of an institution dedicated resources, determine the causes of lack or over-budget, and thus control the rational expenditure of public funds to the effective management of budget organizations and institutions.*

Analysis of the budget should be performed in stages. The first phase deals with organizational matters, including: a selection of goals, objects, providing information analysis, matched the necessary methods and methodology, a system of indicators.

Further, depending on the goals and objectives of the analysis is the selection of methods and techniques of analysis, a system of indicators. The main stage includes the process of examination and evaluation of performance indicators of its revenues and expenditures in the context of financing funds.

According to the results of a comprehensive analysis of the budget assesses the rational use of selected institutions financial, material and human resources, the search for reserves increase the effectiveness of the budgetary organizations and institutions. The final stage deals with the developing specific proposals to address these deficiencies, improve the organization and use of the identified reserves. The study concludes that the analysis of the implementation of its revenues and expenditures is one of the most effective ways to control the effective and efficient use of budgetary resources, an important step in making managerial decisions on further development of the budgetary organizations and institutions.

***Keywords:** analysis, budgetary organization, expenses and income, controlling the use of funds, budget.*

АНАЛІЗ ВИКОНАННЯ КОШТОРИСУ ЯК СПОСІБ ЕФЕКТИВНОГО КОНТРОЛЮ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Ефективне функціонування економіки країни неможливе без раціонального використання державних коштів. В зв'язку з цим все більшого значення набувають питання вивчення та оцінки діяльності організацій і установ, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів. До бюджетних установ належать організації та установи, які утримуються за рахунок державного чи місцевих бюджетів. Діяльність бюджетних установ є неприбутковими. Основною для них є діяльність з надання просвітницьких, культурних, наукових, освітніх та інших подібних послуг для суспільного споживання, послуг зі створення системи соціального самозабезпечення громадян та здійснення інших цілей, передбачених статутними документами.

Основним законодавчим документом, на державному рівні, який регулює відносини, що виникають в процесі складання, розгляду, затвердження, виконання та контролю за дотриманням та цільовим використанням бюджетних коштів є Бюджетний Кодекс України [1]. Основним планово-фінансовим документом, який встановлює повноваження щодо отримання надходжень і розподілу бюджетних асигнувань, дотриманням фінансової дисципліни, на рівні підприємства, є кошторис бюджетної організації та наукової установи. Аналіз виконання кошторису дає можливість оцінити ефективність використання виділених установі ресурсів, з'ясувати причини нестачі, або ж перевитрату бюджетних коштів, а отже, здійснювати контроль за раціональним витрачанням державних коштів з метою ефективного управління бюджетною організацією та установою.

Значний внесок у теорію, методологію та практику обліку та аналізу в бюджетних організаціях здійснили такі науковці: Атамас П.Й., Болюх М.А., Вербило О.Ф., Джого Р.Т., Деркач Н.І., Жук В.М., Заросило А.П., Калюга Є.В., Опарін В.М., Сушко Н.І., Ткаченко І.Т., Чумаченко М.Г., Ярошинський В.М. та інші вчені-економісти. Незважаючи на значний внесок науковців у розвиток теорії та практики обліку та аналізу в бюджетних організаціях та установах, оцінка ефективного та раціонального витрачання бюджетних коштів залишається актуальним питанням функціонування бюджетних установ, особливо за умов ринкової економіки й обмеженості бюджетних коштів. Вищезгадане дає підстави виокремити мету дослідження.

Метою дослідження є оцінка важливості аналізу виконання кошторису доходів та видатків, як способу контролю за раціональним використанням бюджетних коштів та ефективного управління бюджетними організаціями та установами.

Аналіз основних досліджень. Основні вимоги щодо порядку фінансування та витрачання бюджетних коштів обумовлені в Постанові Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228 «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» із змінами та доповненнями. Зокрема, в Постанові зазначається, що основним плановим документом бюджетної установи є кошторис доходів та витрат. Кошторис складається із таких частин:

- загальний фонд, який містить обсяг надходжень із загального фонду бюджету та розподіл видатків за повною економічною класифікацією видатків бюджету на виконання бюджетною установою основних функцій або розподіл надання кредитів з бюджету за класифікацією кредитування бюджету;
- спеціальний фонд, який містить обсяг надходжень із спеціального фонду бюджету на конкретну мету та їх розподіл за повною економічною класифікацією видатків бюджету на здійснення відповідних видатків згідно із законодавством, а також на реалізацію пріоритетних заходів, пов'язаних з виконанням установою основних функцій, або розподіл надання кредитів з бюджету згідно із законодавством за класифікацією кредитування бюджету.

Як загальний, так і спеціальний фонд складаються із дохідної та витратної частини. Установи мають право брати бюджетні зобов'язання витратити бюджетні кошти на цілі та в межах, установлених затвердженими кошторисами, планами асигнувань загального фонду бюджету, планами надання кредитів із загального фонду бюджету, планами спеціального фонду.

Враховуючи специфіку бюджетних організацій та установ, аналіз виконання кошторису, за словами І. Микитюк, має охоплювати: виконання показників надходжень доходів за окремими джерелами; виконання плану видатків за напрямками фінансування і галузях виробничої та невиробничої сфери; виконання боргових бюджетних зобов'язань; касове виконання бюджету та стадії його виконання [3, с. 2].

Аналіз виконання кошторису доцільно проводити поетапно. Схематично етапи проведення аналізу зображено на рисунку. На першому етапі розглядаються організаційні моменти, зокрема: проводиться відбір мети, об'єктів, інформаційного забезпечення аналізу, підбираються необхідні методи та методика, визначається система показників. Об'єктами виконання кошторису є доходи та видатки бюджетної установи.

Під видатками розуміють державні платежі, що не підлягають поверненню, тобто такі платежі, які не створюють і не компенсують фінансові вимоги. Доходи бюджетних установ формуються за рахунок бюджетних асигнувань та за рахунок власних надходжень бюджетних організацій. Відповідно до статті 2 Бюджетного Кодексу України, власні надходження бюджетних установ - кошти, отримані в установленому порядку бюджетними установами як плата за надання послуг (включаючи плату за надання адміністративних послуг), виконання робіт, гранти, дарунки та благодійні внески, а також кошти від реалізації в установленому порядку продукції чи майна та іншої діяльності.

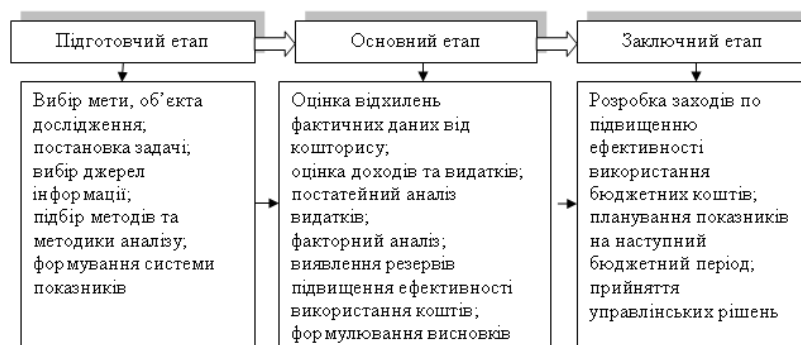

Рис. 1. Етапи аналізу виконання кошторису бюджетної організації і установи

Інформаційна база для проведення аналізу є неоднорідна за своїм змістом. Головним джерелом вивчення економіки бюджетної установи є аналіз виконання кошторису доходів та видатків [4, с. 68]. Крім цього до інформаційної бази відносять: існуючі офіційні матеріали, що регулюють діяльність установи; планово-нормативна документація, господарські договори, угоди; бухгалтерська і статистична звітність, що містить дані про діяльність установи та окремі напрями діяльності тощо.

Далі, в залежності від поставленої мети та завдань аналізу, здійснюється підбір методів і методик аналізу, визначається система показників.

Основний етап включає процес вивчення та оцінку показників виконання кошторису доходів та видатків у розрізі фондів фінансування. Вивчаються відхилення за показниками, а також з'ясовуються причини цих відхилень. За результатами проведених досліджень формується висновок.

Одним із важливіших завдань даного етапу є оцінка виконання плану доходів та видатків загального та спеціального фонду, що забезпечує дотримання цільового використання коштів та виявлення чинників, які вплинули на відхилення показників, дотримання законодавства. Для аналізу показників можна використати такі методи: горизонтальний та вертикальний аналіз, трендовий аналіз, аналіз коефіцієнтів, факторний аналіз. Для наочного зображення результатів проведеного аналізу, основні результати дослідження слід представити в таблиці. Проаналізуємо показники виконання кошторису спеціального фонду ВП НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. Музиченка» (табл.) за 2010-2011 рр. Оцінка виконання кошторису спеціального фонду вказує на те, що організація дотримується фінансової дисципліни, оскільки загальна величина видатків у базисному і звітному періодах менша за бюджетні асигнування, фактичні видатки менші, ніж затверджені кошторисом. Залишки коштів попереднього періоду сприяли тому, що відповідно зменшилося фінансування в 2011 році.

Таблиця 1. Аналіз виконання кошторису спеціального фонду ВП НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. Музиченка», 2010-2011 рр., тис. грн

Показники	2010 р, факт.	2011 р.		2011 р.(+,-) до		
		за кошторисом	факт.	кошторису	2010 р.	
					сума	%
Надходження коштів із спеціального фонду бюджету, у т.ч.:						
- плата за послуги, що надаються бюджетними установами	12390,2	11352,2	11257,7	-94,5	-1132,5	90,9
Надходження до бюджетних установ від господарської та/або виробничої діяльності;	11215,0	11172,5	11172,5	0,0	-42,5	99,6
- кошти, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів	1175,2	85,3	85,2	-0,1	-1090,0	7,2
ВИДАТКИ ТА НАДАННЯ КРЕДИТІВ – усього в т.ч.:	12177,4	11580,4	10686,8	-893,6	-1490,6	x
поточні видатки, всього	12054,6	11572,4	10678,9	-893,5	-1375,7	88,6
капітальні видатки, всього	122,8	8,0	7,9	-0,1	-114,9	6,4

Внаслідок зменшення бюджетних надходжень у 2011 р. порівняно із 2010 р., відбулося і зменшення видатків у звітному періоді порівняно із базисним, зокрема: поточні видатки зменшилися на 1375,7 тис. грн. (12,4 %); капітальні видатки зменшилися на 114,9 тис. грн. (93,6 %). Такий стан може негативно позначитися на роботі бюджетної організації; може призвести до невиконання установою завдань за визначеними показниками до погіршення обслуговування населення.

Для того, щоб в'ясувати на які саме заходи зменшилося фінансування у 2011 р. порівняно із 2010 р., необхідно провести аналіз в розрізі окремих статей фінансування, вивчити склад і структуру витрат, цільове використання коштів, оцінити причини недофінансування. Для вивчення впливу окремих факторів на загальне відхилення по окремих статтях видатків, слід використати методику факторного аналізу (при функціональній залежності між показниками – детермінованого аналізу; при ймовірнісній – стохастичного). За результатами проведеного комплексного аналізу виконання кошторису дається оцінка раціональності використання виділених установі фінансових, матеріальних, трудових ресурсів, здійснюється пошук

резервів підвищення ефективності діяльності бюджетних організацій та установ.

На заключному етапі розробляються конкретні пропозиції для усунення виявлених недоліків, поліпшення роботи організації та використання виявлених резервів. Аналіз виконання кошторису, зазвичай, завершується прийняттям управлінських рішень щодо подальшого розвитку бюджетної установи за рахунок бюджетних коштів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дає підстави зробити висновок, що аналіз виконання кошторису доходів та видатків є одним із найдієвіших способів контролю за ефективним та раціональним використанням бюджетних коштів, важливим етапом прийняття управлінського рішення, щодо подальшого розвитку бюджетної організації та установи.

Джерела та література:

1. Бюджетний кодекс України із змінами та доповненнями. Відомісті Верховної Ради України 2010, № 50-51. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228.
3. Микитюк І. Застосування методів економічного аналізу в управлінні бюджетними коштами / І. Микитюк // Вісник КНТЕУ. - №6. – 2010р. – С. 89-99.
4. Болух М. А., Заросило А. П. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ / М. А. Болух, А. П. Заросило : Навч. посіб. – К. : КНЕУ, 2008. – 344 с.

Дмитрієв І.А.

УДК 334.021:658

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОБГРУНТУВАННЯ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

***Анотація:** У статті розглянуто зарубіжний досвід обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку підприємництва: виявлено основні бар'єри та напрями розвитку підприємництва в країнах з розвинутою економікою, країнах Східної Європи, що претендують на вступ до Європейського Союзу та країнах СНД. Обґрунтовано пріоритетні напрями розвитку підприємництва в Україні, виконання котрих забезпечить не лише вирішення наявних проблем розвитку малого підприємництва, а й попередження його майбутніх проблем.*

***Ключові слова:** підприємництво, пріоритетний напрям, зарубіжний досвід, програма розвитку малого підприємництва*

***Аннотация.** В статье рассмотрено зарубежный опыт обоснования приоритетных направлений развития предпринимательства: выявлены основные барьеры и направления развития предпринимательства в странах с развитой экономикой, странах Восточной Европы, претендующих на вступление в Европейский Союз и странах СНГ. Обосновано приоритетные направления развития предпринимательства в Украине, выполнение которых обеспечит не только решение существующих проблем развития малого предпринимательства, но и предупреждение его будущих проблем.*

***Ключевые слова:** предпринимательство, приоритетное направление, зарубежный опыт, программа развития малого предпринимательства*

***Summary.** In the article the foreign experience of the entrepreneurship development priority directions justification is considered: the main barriers and directions of the entrepreneurship development in the developed economies countries, the countries of Eastern Europe, applying for membership in the European Union and the countries of the CIS are identified.*

The priority directions of the entrepreneurship development in Ukraine (the implementation of which will provide not only a resolve of the existing problems of small business development, but also its future problems prevention) are justified. There are such directions as: legal framework improvement in the entrepreneurship field; regulatory policy formation; activation of the financial-credit and investment support for small businesses; establishment of the small business infrastructure; implementation of the regional policy promoting entrepreneurship development; tax policy improvement; creation of the information support system for entrepreneurship development; innovations promotion; education, retraining and qualification promotion of the staff specializing in the entrepreneurship field; support of the employment programs; development of youth, women's entrepreneurship, pensioners and disabled people entrepreneurship; promotion of the small businesses foreign trade.

***Keywords:** entrepreneurship, priority direction, foreign experience, small business development program*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки України особливу важливість отримує ефективне управління підприємництвом як унікальним та перспективним видом діяльності. Тоді як основою ефективного управління підприємництвом є виділення пріоритетних напрямів його розвитку – основних шляхів вирішення проблем та усунення бар'єрів розвитку підприємницької діяльності.

Зміст завдань, що ставлять перед державою щодо забезпечення розвитку підприємництва, залежить від рівня розвитку економіки. Так, розвинена ринкова економіка найчастіше ставить завдання розвитку експортного потенціалу суб'єктів підприємництва; країни ж з перехідною економікою найчастіше вирішують питання кількісного росту суб'єктів малого підприємництва, зменшення адміністративних бар'єрів.

Щодо України, то стан розвитку малого підприємництва в країні хоча і демонструє стійку тенденцію до зростання, але темпи та абсолютні показники залишаються на відносно низькому рівні. Так, наприклад,